

סימן רטו

ביסוד החיוב דמקרא מגילה

בקריאת הכתובים, ולא משום המלוא דרבנן שישי
בקריאתן. וכעין זה הסביר מרן הגר"ח ז"ל, הא
דנשים מזכרות זכרות התורה, אף לשיטת המחבר
הסובר דאין מזכרות על מ"ע שהז"ג דא"א להן לומר
ולונו, משום דזכרות התורה הזכרה היא על החפלא
של תורה ולא על מלות הלימוד. - ועיין בזה בחידושי
מרן רי"ז הלוי פרק י"א מהל' זכרות.

ב. ויש להוכיח יסוד זה דחובת מקרא מגילה הוא
לקרות זכתי הקודש, משיטת הירושלמי
פ"ג דמגילה ה"ד הסובר דאין קוראים את המגילה
זשנת משום "שאין קורין זכתי הקודש" זשנת,
ואילו לא היתה חובת קריאת המגילה בתורת קריאת
כתובים, לא היה שייך לאסור משום לתא דקריאת
כתובים, שהרי היא נקראת בתורת קיום מלכות ולא

א. איתא זמסכת סופרים פרק י"ד, ג, "זרות
וזשיר השירים זאיכה וזמגילת אסתר
נריך לזרך על מקרא מגילה, ואע"פ שזכותה זין
הכתובים". ומזואר דחדא חובת זרכה היא למגילת
אסתר ושאר המגילות, ומזרכים עליה אותה הזרכה
שמזרכים על כל המגילות, והזואו הדזרים זבהגת
מיימוני פ"ה מהל' תעניות (אות ז), וכן פסק הגר"א
זאור"ח (תל, ט), ומזזאר מזו דמגילת אסתר קריאתה
זקריאת הכתובים, ומחייבת זרכה ככל זכתי הקודש.

ובזוה יש לזאר הא דזשנת (זג, א) וכן זסוכה
(מו, א) שז"ט זגמ' איך מזרכים ולונו על נר
חנוכה, ומשני משום לא תסור, עי"ש. ולא מלינו
דשז"ט הכי לגזי הזרכה על מקרא מגילה, אף דגם
מקרא מגילה אינה אלא מדזריהם! וזע"כ משום
דהתם זאה הזרכה על החפלא של תורה שישי

בתורת קריאת כתובים, ובעל כרחך מבואר שעלם חובת קריאתה הוא בתורת קריאת כתובים.

והנה הבעל המאור בפ"ק דמגילה (ג, א זרי"ף) הקשה למ"ד דמגילה אפילו בזמנה בעי עשרה, א"כ למה המשנה במגילה (כג, ז) שמנחה את כל הדברים שטעונים עשרה לא הזכירה מקרא מגילה, ותירץ שגם לרב אפי' אין זה אלא הידור, ואי"ז לתיכובא. והרמב"ן שם במלחמות תירץ בזה, דהמשנה לא נקטה רק אותם הדברים שהם חובת הליבור, ולא אותן שהן חובת היחיד אף שדין קיומן הוא בעשרה, ומקרא מגילה הוא חובת היחיד ולכן אינה נכללת במשנה שם. - ואגב אורחא מוכח דס"ל דלא כמו שאומרים בשם מרן הגר"ח, שקרה"ת היא חובת היחיד, דהא חנן התם קריאת התורה, ומוכרח דקריאה"ת הוי חובת ליבור בלבד.

אך עיי"ש בחידושי הר"ן שכתב וכתב רבינו ש"ל מפני שזהו טעמו של רב אפי' דאמר בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה דקא סבר דבכלל תורה ונביא הוא [שכבר כתוב במשנה הנ"ל] ואין קורין בהן בפחות מעשרה, ואין זה לריך לפני"ם. ודבריו מתאימים עם היסוד הנ"ל דחובת מקרא המגילה היא בתורת קריאת כתובים.

ג. אולם יעוין במגילה (ית, א), "הלועז ששמע אשורית ילא, והא לא ידעי מאי קאמרי, מידי דהוה אנשים ועמי הארץ. מתקיף לה רבינא, אטו אן האחשתרנים בני הרמכים מי ידעין, אלא מלות קריאה ופירסומי ניסא, הכי נמי מלות קריאה ופירסומי ניסא, ומתבאר מדברי הגמ' דמלכד הקיום של קריאת כתובים¹ מלות קריאה" שיש במקרא מגילה² יש עוד קיום של קריאה בתורת "פירסומי ניסא", ושני חיובים הם במקרא מגילה. וא"כ נראה דלהכי מצרכים שתי צרכות, על מקרא מגילה לקיום קריאת כתובים, ושעשה נסים למלות פרסומי ניסא.

ויש להסתפק לפמש"נ, צמי שאין לו מגילה אם הוא מחוייב לחזר על הפתחים כדי לשכור או

לקנות מגילה, וכמו בנר חנוכה וד' כוסות וכל הדברים שיסוד חיובם משום פירסומי ניסא, או דלמא דעיקר החיוב הוא בתורת קריאת כתובים, ודין זה ליכא חיובא לחזר על הפתחים.

ד. והנה איתא בגמרא (יט, ז) דאם קרא במגילה הכתובה בין הכתובים בליבור לא ילא, וביחיד ילא. ולריך ביאור למה אינו יולא בליבור, ובמאי גרע מהקורא ביחיד שילא, וע' טו"א. ונראה דבליבור כיון דחל בו קיום של קריאת כתובים בליבור, והוא גם קורא במגילה הכתובה בין הכתובים, בטל כל ההיכר של פירסומי ניסא ולכן אינו יולא, אך בסתם מגילה איכא היכרא [א"ה, וכ"כ בשפת אמת].

ויעוין עוד בתוס' (ה, א) ד"ה הוה עובדא וכו' דשקיל וטרי למסקנא דגם יחיד קורא אם מצדך או לא, ולריך להבין איזה מקום ספק יש בזה, כיון דאיכא קיום של מגילה אפילו ביחיד למה מספקא לכו שלא יברך? ועל פי הנ"ל י"ל דכיון דביחיד חסר הקיום של קריאת כתובים צריכים, אף דעדיין יש כאן מלוא של קריאת כתובים, מ"מ אפשר דעל קיום זה לא תיקנו צרכה, דכל תקנת הצרכה היא רק משום קריאת כתובים צריכים וכהמ"ס הנ"ל, ולמסקנא ס"ל להתוס' דגם על דין קריאה של היחיד יש לברך, וי"ל דהטעם דנתחדש דין של קריאת כתובים בקריאת המגילה גם ביחיד.

והנה שיטת הבה"ג דנשים חייבות רק בשמיעה ולא בקריאה (עיין תו' ד, א ד"ה נשים), ול"כ. ולדברינו י"ל, דהביאור הוא דנשים חייבות רק בדין פרסומי ניסא, מה"ט דאף הם היו באלותו הנס, אבל מדין קריאה של כתובים פטורות הן, וגם דחיוב זה הוא מדין חובת תלמוד תורה, והנשים פטורות ממלות תלמוד תורה וקריאת כתובים, ולכן הם חייבות רק בשמיעה ולא בקריאה. - וע' בסמ"ג בה"ל מגילה שכתב דנשים אינן מוילאות אנשים בקריאת המגילה וז"ל, "דמקרא מגילה הוא כקריאת התורה לכן אינה מוילאה את האישה", עכ"ל בסמ"ג.

הררי

סימן רטז

קדם

שעה

ה. עיין בשו"ע סי' תר"ל ס"ג שכתב דלריך לקרות כולה ומתוך הכתב, ואם השמיט הסופר תיבות עד חליה צדיעצד ילא אם קראם על פה, - ואגב הכה הרמ"א כ' שם, דדוקא אם לא השמיט ענין שלם, והגר"מ ז"ל היה מחמיר מאד בזה, דאין לנו בקיאיין מה נקרא ענין שלם, ושמה לא ילא - ומטין צ"ש מרן הגרי"ז דהביא ראייה מזה דקריאת מגילה אין קיומה בתורת קריאת כתובים, שהרי כאן לא קרא מתוך הכתב, וא"כ מצוה להדיא שהוא דין קריאה בפני"ע בתורת פירסומי ניסא, - ראה ליקוטי הגרי"ז חלק א' עמוד כ"ב.

והנה מקור דין זה הוא בגמרא (ית, ז), "ת"ר השמיט זה סופר וכו' ילא, מיתבי היו זה אותיות מטושטשות או מקורעות, אם רשומן ניכר כשרה ואם לאו פסולה, לא קשיא הא זכולה הא במקלטה. ולדינא קי"ל דאפילו במטושטש צרובה פסולה דרובה נקרא כולה, וכמש"כ צביאור הגר"א (שם) דזה לא נקרא "מקלטה" אלא "כולה".

ובביאור דברי הגר"א היה נראה לומר, דבקרא רובה מתוך הכתב נחשב כאילו קרא את כולה מתוך הכתב, דרובו ככולו, ובאמת מעיקרא דדינא צ"עין שהכל יהיה נקרא מתוך הכתב וכלל

קריאת התורה, ורק מכח ההלכה של רובו ככולו, נחשב כאילו קרא את כולה מתוך הכתב.

אלא דל"ע דא"כ למה לא אמרינן כן בכל קריאת התורה, וליסגי בקרא רובה מתוך הכתב? ונראה דאם היה דין קריאת כל התורה כולה בפעם אחת כמקרא מגילה, באמת היה הדין כן דסגי בקריאת רובה מדין רובו ככולו, אבל כיון שקוראים רק כמה פסוקים לא שייך לומר בזה הדין דרובו ככולו, דאין כאן רוב של כל התורה, והפסוקים של הקריאה אין בהם תורת חפלא מסויים בפ"ע, שנוכל לומר עליו רובו ככולו, ושיעור קריאת התורה צ"י פסוקים או צ"א פסוקים, אינו אלא דין שיעור במעשה הקריאה, ועל שיעורים לעולם לא אמרינן רובו ככולו, וכמו דלא סגי כמה שיאכל רוב כזית למזות מלה, דרק על "חפלא מסויים" שייך לומר כלל דרובו ככולו, והיינו על כל הספר תורה או על כל המגילה, וא"ש.

לפ"ז שוב שפיר אפשר לומר דמקרא מגילה חיובה בתורת קריאת כתובים, וגם בקריאת כתובים אמרינן לכלל דרובו ככולו, וחשיב כאילו קרא את כל המגילה מתוך הכתב, ואזדא לה ראיית מרן הגרי"ז ז"ל.

הגר"א יבוא לומר דהוא כותב

סימן רכה

בחיובא דנשים בקריאת המגילה

הנשים והנשים ישמעו את הקריאה מאחרים, וחו
כוונת הבה"ג והנשים חייבות בשמיעה דהיינו שיש
חיוב על האנשים לקרוא בפניהם, וחו שכתב המג"ח
שלא תקרא האשה לעצמה אלא תשמע מהאנשים,
דחו כל חיובא דידהו לשמוע מן האנשים, ואף
שמזכות על חיובם לשמוע מגילה אינן חייבות בלי
קריאת האנשים, וכך היתה עיקר התקנה שהאנשים
יקראו לנשים. ⁴ ויל"ע לפי הירושלמי שנאמר חיוב
מיוחד לקרות בפני נשים וקטנים, "שאף הם היו
באותו ספק", ¹ האם החיוב של קטנים הוא מכח תקנת
חינוך כבכל מקום, ¹¹ ואו שיש כאן חיוב מיוחד של
קריאה בפני קטנים, ונפ"מ די"ל דחיוב זה כולל גם
קטנים שלא הגיעו לחינוך, והא דתנן במגילה (יט, ב)
דקטן פטור מקריאת המגילה, עיי"ש, היינו דהקטן
עצמו פטור מקריאה, אבל יש חיוב לקרות בפניו,
ול"ע בזה.

² וע' לעיל (סימן קצ"ג) במש"נ זיאר אחר בזה בשם
הגר"מ ז"ל, דלפי שכל חיובם הוא רק משום שאף
הן היו באותו הנס, ע"כ אינן זה חשוב שהם חייבים
במגילה, דחיובם הוא מהחיוב הכללי של אף הן היו
באותו הנס, ואין זה חיוב מסוים במלות קריאת
המגילה, וע"כ אינם יכולים להוליא בקריאה, כיון
דאינן מלוות במלות קריאה של מגילה, ועיי"ש במש"נ
מאי שנא מנ"ח שיכולות להדליק לעצמם ולאחרים.

בשו"ע סי' תרפ"ט סעי' ב', וי"א שהנשים אינם
מוליאות את האנשים. והיא שיטת הבה"ג
[מובא בתו' במגילה (ד, א - בד"ה נשים)] דנשים
אינן חייבות אלא בשמיעה ולא בקריאה, ולכן אינן
יכולות להוליא את האנשים. ועיין במג"ח סק"ו שכ'
ע"ז, "וצמדרש הנעלם רות כ' שלא תקרא לעצמה רק
תשמע מהאנשים", ול"כ בזה מאי טעמא לא תקרא
האשה ותוליא את עצמה.

והנראה לומר בזה, דלכאורה זיאר שיטת הבה"ג
הוא דנשים חייבות בשמיעה חיוב גמור
כמו שהאנשים חייבים בקריאה, אלא שמלות האנשים
בקריאה ואילו מלות הנשים היא בשמיעה. אכן יעוין
בהגהות מיימוני ריש הל' מגילה (אות א') שנראה
מדבריו זיאר חדש בשיטת הבה"ג, דעיי"ש שהביא
דהבה"ג מפרש כן בדברי התוספתא שהנשים פטורות
מקריאת מגילה ורק שחייבין בשמיעה, וכתב שכן
משמע בירושלמי (פ"ב ה"ה), "דבר קפרא אומר לריד
לקרות פני אנשים ונשים וקטנים שאף הם היו
בספק, ריב"ל הוה עבד כן מכנש בנוי ובני ביתיה
וקרי לה קמיהון", וכ"כ בזיאר הגר"ח כאן.

¹⁰ ומבואר מזה דאין על הנשים חיוב לקרוא בעצמם
את המגילה, אלא שכל החיוב שיש להם
הוא ע"י האנשים, שהם יקראו את המגילה לפני